

A nemzetközi szervezett bűnözés statisztika elemzése a SOCTA és Eurostat rendszerekben

Analysis of international organized crime statistics in the SOCTA and EUROSTAT systems

Kovács István

Dr. PhD, adjunktus, rendőr őrmagy
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
kovacs.istvan@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: Szekunder elemzés révén a szervezett bűnözés 21. századi formájának megismerése és az ellene irányuló fellépés lehetséges eszközeinek a feltérképezése. Vajon elégségesnek bizonyul-e a (büntető)jogi szabályozás és a bűnüldözés eszköztára, vagy más módszerek és lehetőségek irányába kell haladnunk és bővítenünk.

Módszertan: A tanulmányban az analízis és szintézis duális egységének, valamint a forráskritikának az alkalmazása valósul meg. Mindezt kiegészíti a felhasznált jelentésekben szereplő adatok további elemzése és értékelése, amely szekunder kutatásnak felel meg.

Megállapítások: A 21. században a szervezett bűnözés jellege, csoportdinamizmusa és a hozzá kapcsolódó jellegzetességek megváltoztak. A szerző álláspontja szerint egy eszközzel – mint például a (büntető)jogi szabályozással, vagy például hatékonyabb bűnüldöző technikákkal stb. – nem lehet ellene fellépni. Megoldási alternatívaként a teljes ellehetetlenítés stratégiája szolgálhat, amelynek részleteiről a tanulmányban levont következtetések alapján olvashatunk.

Érték: A dolgozat értéke kimutatható a szervezett bűnözés jelenségének feltérképezésére irányuló kutatómunkából, a primer és szekunder adatok elemzéséből és értékeléséből, a következtetések levonásából, valamint a javaslatok megfogalmazásából.

Kulcsszavak: szervezett bűnözés, nemzetközi veszélyforrás, hatósági és igazságügyi együttműködés, SOCTA és Eurostat

Abstract

Aim: Through secondary analysis, organized crime in the XXI. getting to know its form in the 19th century and mapping the possible means of action against it. Will the tools of (criminal) legal regulation and law enforcement prove to be sufficient, or should we move in the direction of other methods and possibilities and expand them?

Methodology: The study uses the dual unit of analysis and synthesis as well as source criticism. All this is supplemented by further analysis and evaluation of the data in the reports used, which corresponds to secondary research.

Findings: In the 21st century, the nature, group dynamics and characteristics of organised crime have changed. In the author's view, it cannot be countered by one instrument, such as (criminal) legislation, or more effective law enforcement techniques, etc. An alternative solution is a strategy of total prevention, the details of which are discussed in the conclusions of the paper.

Value: The value of the thesis can be demonstrated from the research work aimed at mapping the phenomenon of organized crime, the analysis and evaluation of primary and secondary data, the drawing of conclusions, and the formulation of proposals.

Keywords: organized crime, international threat, official and judicial cooperation, SOCTA and EUROSTAT

A szervezett bűnözés

A szervezett bűnözés egy irányíthatatlan, fenyegető tény a közösség életében (Chamberlin, 1931). Az elkövetett bűncselekmények jellege, dinamizmusa és változatossága korlátatlannak tűnik, mind közül a kábítószer-, fegyver- és emberkereskedelem (köztük a nők és a gyermekek szexuális célú kereskedelme), valamint a pénzmosás a legelterjedtebbek. A világ egyetlenegy területe sem immunis e veszélyekkel szemben, mivel mindenhol és mindig lesznek olyanok, akik a pénz és a hatalom hálójában az illegális, tiltott áruk és szolgáltatások iránti igényeket kielégítik. Ez a kereslet különösen igaz a fegyver-, a kábítószer- és a szexmunkás-kereskedelemre is (Fickenauer & Voronin, 2001). E bűncselekmények gyakran összefüggésben állnak olyan „támogató tevékenységekkel”, mint például az erőszak és a korrupció, amelyek szisztematikus felhasználása a bűnözői tevékenységet megkönnyíti (Hauck & Peterke, 2010). Az általuk okozott testi, pszichikai és társadalmi károk minél nagyobbak, tevékenységük annál veszélyesebb a társadalomra (Gurov, 1995; Voronin, 1998).

A közrend és közbiztonság romlik, amely az állampolgárok szubjektív biztonságérzetét gyengíti.

Az emberi és alkotmányos jogok érvényesítése, a szabadságjogok kiteljesedése, a közösségi szükségletek kielégítése, a nyilvános és magánszférához társuló biztonság megteremtése olykor-olykor távoli és utópisztikus gondolatnak tűnik, mégis az állam feladata, hogy garanciális feltételekkel e termékeket előállítsa, gyakorlásukat elősegítse és megvalósulásukat biztosítsa (EJENY, 1948; Morsink, 1999). Felgyorsult világunkban olyan farkastörvények uralkodnak, amelyben az államok a teljes individualista jellegüket feladni, az autonómítás részleges megtartása mellett pedig egymással kooperálni kényszerülnek, mindez azért, hogy e stratégiai célok megvalósulása biztos alapkövekre épülhessen (Domokos & Kecskés, 2006). Élhetünk bárhol a Földön, legyen az egy világi nagyhatalom vagy egy kis nemzetállam területe, a globalizáció árnyoldalának köszönhetően olyan veszélyforrásokkal kell szembenéznünk, amely a bolygón élő összes ember életét, testi épségét és joggyakorlását sérti vagy veszélyezteti (Maslow, 2013). A környezetrombolás (klímaváltozás, katasztrófák), a népességrobbanás (nagyértékű polarizáció a társadalmi rétegek között, az országok közötti adósságcsapdák, instabil zónák kialakulása, feketegazdaság), a bűncselekmények nemzetközi jellege (nemzetközi szervezett bűnözés, terrorizmus, tömegpusztító fegyverek elterjedése, kiberbűnözés, kábítószer-kereskedelem, korrupció, szexuális célú emberkereskedelem) egytől egyig ilyen veszélyforrásnak, fenyegetésnek tekinthető.

A polgárok szubjektív biztonságérzete stratégiai fontosságú, hogy az államnak mely területre kell még inkább hangsúlyt fektetnie. Tanulmányomban egy olyan nemzetközi veszélyforrással foglalkozom, amely illegális tevékenységével az államoknak milliárdos károkat okoz, a polgárok életét és testi épségét sérti, veszélyezteti, valamint a hatóságokat folyamatos megpróbáltatások elé állítja. A szervezett bűnözés ma korunk egyik legnagyobb veszélyforrása, amely ellen a fellépés sürgető jelentőségű.

Kutatási tevékenységem is e kérdéshez illeszkedik, amely nemzetközi adatbázisokból kinyert, azaz közvetett módon hasznosítható számadatok elemzésével és értékelésével foglalkozik, valamint a jelentésben összegyűjtött és tett megállapítások további következtetések levonására alkalmas górcső alá vételét tűzte ki célul. Az adatok egy már rendelkezésre álló és publikált adatbázisból származnak, amelyeknek így szekunder elemzése volt csak lehetséges (URL2). E szekunder adatok elemzésének segítségével viszont reflektálást elősegítő stratégiai javaslatok kidolgozására nyílik lehetőség. Kutatási módszereim közt így az analízis és szintézis duális felhasználása mellett a forráskritikai megközelítés, valamint a matematikai statisztikai próbák elvégzése szerepelt.

Hipotézisem szerint a statisztikai adatok elemzése révén egzakt kép rajzolódik ki a szervezett bűnözés középpontjában álló bűnözői életmód folytatásáról, a bűncselekmények gyakoriságáról, így ellene célzott stratégia dolgozható ki.

Az OCTA, a SOCTA és az Eurostat rendszer

A szervezett bűnözés határokon átnyúló nemzetközi veszélyforrássá nőtte ki magát, ezért az ellene való fellépés nem egy állam, hanem az államok közöségének a feladata. Ezáltal az Európai Unió szervezett bűnözés elleni küzdelmének hatékonysága az államok által delegált szakpolitikai döntéshozóinak együttműködésétől nagymértékben függ. Az együttműködés pedig csak úgy valósulhat meg, ha van egy olyan közös uniós szervezet, amely a végrehajtásban részt vevő ügynökségek, intézmények és más releváns partnerek kölcsönös információcseréjén alapuló helyzetelemzését a döntéshozók számára előkészíti. Ennek egyik legfontosabb csúciszerve az Europol, amely 1995-ben alakult, s elsődleges feladatai közt szerepelt, hogy a tagállamok bűnüldöző hatóságainak a nemzetközi bűncselekmények és a terrorizmus elleni fellépésében segítséget nyújtson, valamint az államok közötti koordinációt megteremtse (Disley, 2012). (A tanulmány az Europol felépítését, szervezetét és működését nem tárgyalja, annak részintézményével az OCTA és SOCTA jelentésekkel foglalkozik.)

Több alapfeladat mellett ez volt az első olyan szerv, amely a döntéshozók részére a hírigényeket kielégítette, azaz a tagállamok közötti bűnügyi információk elemzését-értékelését elvégezte, megteremtve ezzel az Európai Unió (bűnüldözési) szakpolitikája kidolgozásának információs háttértámogatását. Ez a háttértámogatás a tagállamok rendőrségi, vám- és igazságügyi együttműködésének biztosításában, valamint a menekültügygel, a bevándorlással és a külső határok ellenőrzésével kapcsolatos összehangolt politika kialakításában kiemelkedő szerephez jutott. A Maastrichti, Amszterdami és Nizzai Szerződések a bel- és igazságügy terén egy közös jogi keretrendszert hoztak létre, a tagállamok politikai területeit az Európai Unió többi politikai területével összehangolták, azonban az új veszélyek és fenyegetések a világban olyan változást idéztek elő, ami a tagállamokat új intézkedések bevezetésére sarkallták (SOCTA, 2021; Amszterdami szerződés, 1997; [Maastrichti Szerződés, 1992](#)). A külvilágban materializálódó változásokra minden Európai Uniót érintő szervnek és/vagy szervezetnek az eredményesség megtartása mellett reagálnia kellett, ezért ez a természetes fejlődés, mesterséges fejlesztés az Europol intézményét sem kímélte. A Rómában, 2004. október 29-én aláírt Európai Alkotmány létrehozásáról szóló szerződés a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén

alapuló közös térséget szilárdabb alapokra helyezte (Európai Alkotmány, 2004). A 2005-ben hatályba lépő Hágai Program feladatul szabta meg, hogy az Euro-pol közreműködésével minden tárgyévben egy olyan tagállami információkon alapuló összefoglaló helyzetjelentés készüljön, amely a biztonságot fenyegető és veszélyeztető kockázatokat – különös tekintettel a szervezett bűnözés és terrorizmus vonatkozásában – azonosítsa, elemezze-értékelje, és azt a döntéshozók részére stratégiaalkotás céljából felterjessze (Hágai Program, 2005). E feladat végrehajtására alakult meg az úgy nevezett OCTA (Organized Crime Threat Assessment) jelentés készítésének intézménye, amely a korábbi, Euro-pol által gyártott témajelentéseket először 2006-ban – immáron a Hágai Programnak megfelelően – az „*Európai Unió Szervezett Bűnözés Fenyegetettségének Értékelése*” címmel leváltotta.

Az OCTA jelentések egy olyan közös adatbázis változóit dolgozták fel, amelyekhez a számadatokat a tagállamoknak kiküldött kérdőívek megválaszolása szolgáltatta. Az úgy nevezett „survey” statisztikai feldolgozó módszer célja annak megteremtése, hogy olyan információkat gyűjtsön, amelyek alapján egy adott jelenség leírhatóvá, más jelenségekkel összehasonlíthatóvá válják, a közöttük levő összefüggés feltárható legyen, eredményeit pedig általánosítani tudják. A kutatások módszere alapos szakmai előkészítő munkát, gondos adatfelvételt, ellenőrzést és pontos dokumentálást követel meg, különben az eredmények torzulhatnak, és azok valóságghű értelmezése veszélybe kerül (Leeuw, 2008). Az OCTA jelentések mindösszesen hat szemesztert éltek meg, a hozzá fűzött reményeket nem váltották be, a Hágai Programban meghatározott célt megvalósítani nem tudták. A hivatalos felülvizsgálati jelentés megállapította, hogy sem az alapos szakmai előkészítő munka (kutatási metódus megválasztása), sem a gondos adatfelvitel (adatgyűjtési mechanizmus bonyolultsága), sem az ellenőrzés (tagállamok beküldött dokumentációinak hivatalos jóváhagyása), sem a pontos dokumentálás (tagállamok részértékelései) nem valósult meg, így az eredmények nem voltak legalizálhatók. Egy torz, valóságghűtlen adatbázis nem alkalmas arra, hogy elméleti szinten megalapozott és a gyakorlatban alkalmazható stratégiát teremtsen. Megjegyzem továbbá, hogy a szervezett bűnözés – már csak a fogalmi meghatározás ambivalenciáiból és anomáliáiból adódóan is – egy annyira szerteágazó és konspiráción alapuló, külvilágtól zárt és látens jelenség, amely elleni fellépésre „survey” kutatási módszerrel általános szabályt megalkotni és azt a tagállamok mindegyikére levetíteni lehetetlen feladat. Az OCTA megszűnése viszont az Európai Unió egyik szervét és/vagy szervezetét sem mentesítette a Hágai Program célkitűzésének és feladatvégrehajtásának kötelme alól. A szakágakért felelős politikusok olyan azonos jellegű, de új kutatási metóduson alapuló és új tartalommal rendelkező jelentés

elkészítését követelték, ami alapján a szervezett bűnözés ellen kivitelezhető és a gyakorlatban alkalmazható stratégia megalkotására van lehetőség. Ezen a ponton került képbe az operatív, bűnügyi hírszerzés fontossága. Nem meglepő, hisz a felgyorsult világnak – globalizáció, urbanizáció stb. – köszönhetően egyre inkább felerősödik a hírszerzés, a felderítés, a rendszerszemléletű információ- és adatgyűjtés, a komplex információkezelés (gyűjtés, rendszerezés, tárolás, feldolgozás, hasznosítás) és az elhárítás szerepe (Kovács, 2017a).

A hírszerző tevékenység során begyűjtött információk, azok elemzése-értékelése kellő alapot nyújtott az új „*Európai Unió Súlyos és Szervezett Bűnözés Fenyegedtségének Értékelése*” címet viselő SOCTA (Serious and Organized Threat Assessment) jelentések elkészítéséhez. A jelentések adatbázisát már nemcsak a tagországokhoz kiküldött kérdőívek (csak bűnüldözési területen több mint 2300 kérdőív), hanem a tagállamok hírszerző tevékenységének eredményei, az uniós és unión kívüli együttműködő partnerek, intézmények számadatai, az analitikus munkafájlok és az Europol által rendelkezésre bocsátott nyitott forrásokból származó információinak adathalmaza is kiegészítette. A jelentések elkészítéséhez szükséges és felhasználható adatbázis terjedelme az OCTA adatbázisához képest több mint a kétszeresére nőtt. Az interakciós folyamat részeként a SOCTA módszertanát továbbfejlesztették és a szervezetben dolgozó szakemberek által finomították. Az új módszernek köszönhetően a szervezett bűnözés dimenzionális összetevői – így különösen annak piacai, a bűnözői területek, az egyéni elkövetők, az elkövetett bűncselekmények, a környezeti változások – értékelhetők és megérthetők. A SOCTA az Európai Unióra legveszélyesebb bűnügyi jelenségeket a kérdőíves feldolgozás mellett vegyes módszerekkel, például minőségi és mennyiségi analízissel egyértelműen képes meghatározni. A jelzett és ajánlott prioritásokra a döntéshozók figyelmét felhívja, a jelentések az átláthatóságot és a megbízhatóságot biztosítják. Tényként kezelendő, hogy a SOCTA értékelése az OCTA jelentésekhez viszonyítva mérföldköves változtatásokon ment keresztül, amely előnyére vált. Ugyanakkor nem elhanyagolható tény, hogy bizonyos tekintetben – például a szervezett bűnözői hálózatok tagoltsága vagy a levont konklúziók túlzott általánosítása stb. – a SOCTA is fejlesztésre szorul, amelyet a tagállamok erre a célra kijelölt egységei és tisztviselői a mai napig fejlesztenek.

Egy demokráciára épülő társadalomnak szüksége van arra, hogy működésének eredményességéről objektív, megbízható, szilárd alapokon nyugvó képet kaphasson, amelynek alapját a statisztikai mérőszámok képezik. Ahogy az adott állam vezető tisztviselői is döntéseiknek meghozatalához, úgy a kortárs társadalom pontos ábrázolásához, és a ciklusra választott képviselők teljesítményének méréséhez vagy bizonyos nemzeti stratégiák kialakításához is ugyanezeket

a statisztikai számadatokat használják fel. Ahogy a tagállamok a statisztikai számadatok segítségével a nemzeti célokat és prioritásokat, úgy az Európai Unió az egységesített és összehangolt számadataival a közösségi célokat és prioritásokat határozza meg, jelöli ki. Többek között erre szolgál az Eurostat intézménye is. Az Eurostat (European Union Statistics Office), azaz az Európai Unió luxemburgi székhelyű Statisztikai Hivatala 1959 óta működő intézmény (Eurostat, 2021). Az Eurostat elődjét 1953-ban alapították az Európai Szén- és Acélközösség igényeinek kiszolgálására. Az Európai Közösségek létrejöttékor, 1958-ban az Eurostat egyike lett az Európai Bizottság főigazgatóságainak. Azóta látja el adatokkal a többi főigazgatóságot, más európai intézményeket. 1958-ban az Európai Gazdasági Közösség támogatására létrehozták a jogi, a sajtó és a statisztikai szolgálatot. 1959-ben a statisztikai hivatal a Statistical Office of the European Communities nevet kapta. 1972 óta használatos az Eurostat elnevezés. Küldetése, hogy a tagállami statisztikai hivatalokkal együttműködve a hivatalos európai statisztikák előállításához harmonizált meghatározásokat, osztályozást és módszertant dolgozzon ki, az Európai Unió és az euróövezet vonatkozásában az összegyűjtött adatokat összesítse, különböző információs csatornákon keresztül pedig azt a döntéshozók és az állampolgárok számára hozzáférhetővé tegye. Feladatait olyan alapelvek mentén végzi, mint a tisztelet és bizalom, az innováció, a szolgáltatóorientáció, a szakmai függetlenség és kiválóság előmozdítása.

Az adatok előállítását, az adatbázis létrehozását és statisztikai elemzését az ESSQAF (Quality Assurance Framework of the European Statistical System), azaz az Európai Statisztikai Rendszer Minőségbiztosítási Keretrendszere teszi hitelessé. A rendszer azonosítja azokat a lehetséges tevékenységeket, módszereket és eszközöket, amelyek az európai statisztikák kidolgozása, előállítása és terjesztése tekintetében, a gyakorlati végrehajtás során iránymutatásul és biztosítékul szolgálnak. A statisztikák minősége nem egy-, hanem többdimenziós, nem abszolút, hanem relatív. A statisztikai termékek jellemzői a felhasználók igénye szerint kerülnek meghatározásra, amelynek célja a differenciált minőségbiztosítás elérése. Ehhez a felhasználóknak (tagországoknak) szorosan együtt kell működniük, az adatokat folyamatosan optimalizálniuk kell. Csak ez eredményezheti a különböző országok statisztikáinak összehangolását és egy közös statisztikai rendszer üzemeltetését (Kovács, 2017b).

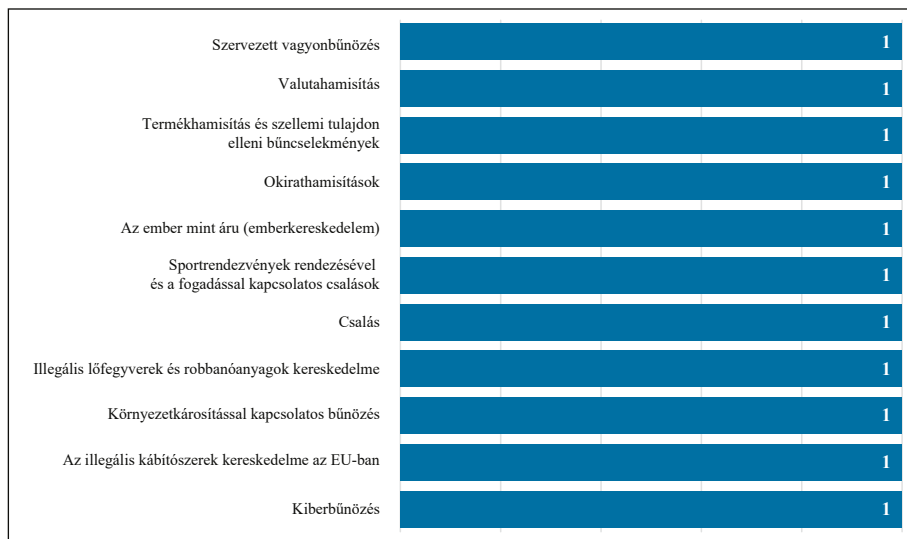
A jelentésekből nyert adatok elemzése

Ahogy azt az alcím is mutatja, a végzett kutatás primer adatokra támaszkodva szekunder jellegű. A kutatás során olyan elemző és értéző munka valósul meg,

amely a jelentésben rögzített adatok statisztikai próbáival és az abból levonható következtetésekkel, valamint javaslatok kidolgozásával foglalkozik. A legfrissebb és rendelkezésre álló adatokat a 2021-es jelentés tartalmazza (SOCTA, 2021).

1. grafikon

Melyek a fő súlyos és szervezett bűnözéshez köthető tevékenységek az Európai Unióban

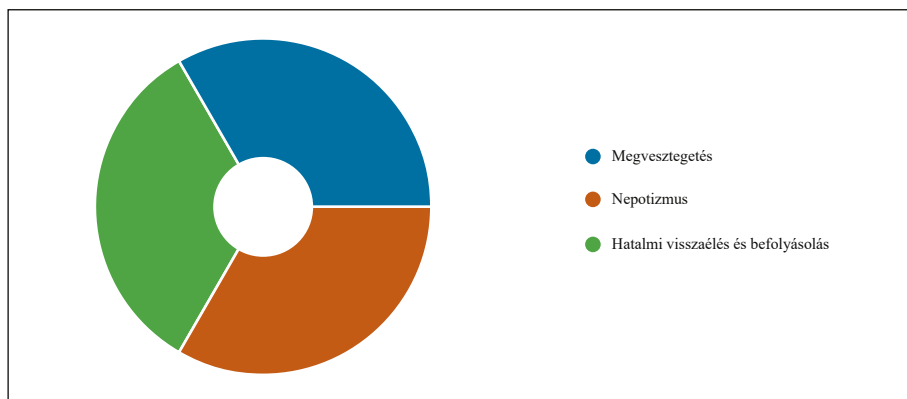
Forrás: A grafikon a szerző saját szerkesztése a felhasznált EUROSTAT jelentése alapján.

A SOCTA a súlyos és szervezett bűnözéssel foglalkozó szervezet, így a tárgyalt bűncselekmények egytől-egyig a szervezett bűnözéshez kapcsolódnak. A fenti diagram azt mutatja meg, hogy az adott bűncselekményi körön belül mely cselekmények azok, amelyeket a szervezet a vizsgált időszakban a szervezett bűnözéshez mint legsúlyosabb és gyakoriságában kiemelkedő bűncselekményként kezel. (Példának okáért, ha a szervezett bűnözés hazai és a büntetőjog által a Büntető Törvénykönyv záró részének értelmező rendelkezéseiben meghatározott bünszervezet fogalmát veszem górcső alá, akkor – egyéb feltételek fennállása mellett – a szervezet célja az ötévi vagy azt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése. Jelen esetben egy egyszerűnek tűnő csalás és/vagy okirathamisítás is – bár arról nincs információnk, hogy más bűncselekménnyel ez esetlegesen anyagi halmazatot keletkeztet-e – beletartozhat e körbe.) A jelentés az Európai Unió területén a fő súlyos és szervezett bűnözés tevékenységi körébe az újonnan teret hódító kiberbűnözést;

a régi slágernek számító illegális kábítószeres, lőfegyverek, robbanóanyagok és az emberek kereskedelmét; az okiratokkal kapcsolatos hamisításokat, a valutahamisítást, valamint a termékhamisítást – e tárgykörbe sorolva a szellemi tulajdon elleni bűncselekményeket egyaránt –; a különböző csalásokat és a vágyonnal kapcsolatos bűncselekményeket; valamint a sportrendezvényekkel és a környezetkárosítással kapcsolatos bűncselekményeket sorolja. Érdekesség, hogy a jelentés középpontba helyezi a korrupciót, mint jelenséget, de mégsem említi meg különálló tevékenységként e kérdéskörben mint bűncselekményt. Ezt értelmezhetjük akként is, hogy a korrupció járulékos, vagy a többi bűncselekmény eszköz- vagy célcselekményeként, esetlegesen azzal együttesen megvalósuló, mégis önálló bűncselekményként jelenik meg. A jelentés viszont a későbbiekben kitér arra, hogy a szervezett bűnözői hálózatok több mint 60%-a korrupcióban egyaránt érdekelt és érintett is, amelynek megnyilvánulási formájáról a következőkben olvashatunk.

2. grafikon

A korrupció

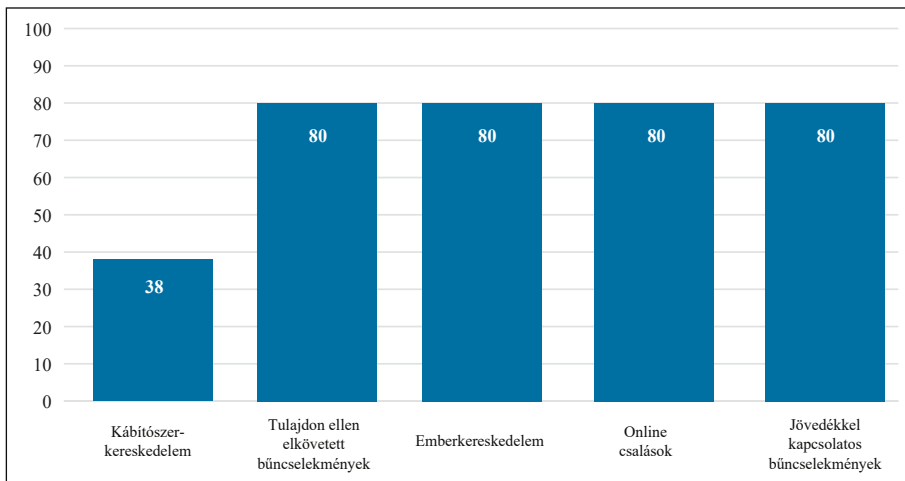

Forrás: A grafikon a szerző saját szerkesztése a felhasznált EUROSTAT jelentése alapján.

A jelentés a korrupció bűncselekményét három magatartási formára osztja: a klasszikus megvesztegetésre, a hatalmi visszaélésekre és befolyásolásra, valamint a nepotizmusra, azaz az „uram-bátyám” viszony kiaknázására. Bármelyik magatartást is tanúsítják az elkövetők – akár az egyén, akár a szervezet szintjén –, mindenképpen befolyással lesz a magán- és közigazgatási szektorra. Ezáltal tisztségviselőket, a hatóság tagjait, a politikusokat, a törvény szolgáit és mindenkit tudnak korrumpálni, akik e bűnös tevékenységből – feladva hivatásukat – maguk számára szintén előnyt tudnak kovácsolni.

3. grafikon

A tagországokban működő bűnszervezetek érintettsége a különböző bűncselekmények tekintetében

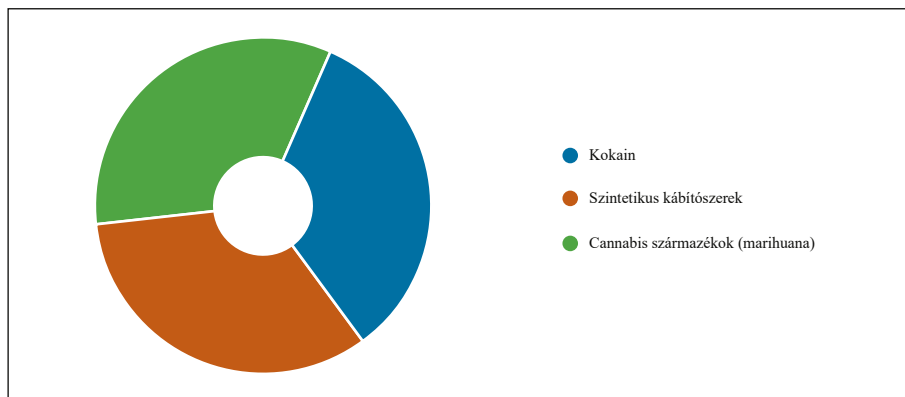
Forrás: A grafikon a szerző saját szerkesztése a felhasznált EUROSTAT jelentése alapján.

A grafikon megmutatja, hogy a tagországok által szolgáltatott adatok szerint a tagországokban működő szervezett bűnözői hálózatok ismert tevékenysége a jövedékekkel kapcsolatos bűncselekményekre, az online csalásokra, az emberkereskedelemre, a tulajdon ellen elkövetett bűncselekményekre, valamint a kábítószer-kereskedelemre koncentrált. A kábítószer-kereskedelemben a szervezett bűnözői szervezetek érintettsége mindösszesen 38% volt, amely drasztikus visszaesés a többi bűncselekménnyel szemben, amelyek 80–80%-os aránnyal szerepelnek. Költői a kérdés? Már nem annyira kifizetődő a kábítószer-kereskedelem vagy a hatóságok munkájának köszönhetően drasztikusan visszaesett annak terjesztése? (Nem felejthetjük el, hogy Kolumbiában Pablo Escobart kezdetekben a marihuána, majd a kokainkereskedelem a világ leggazdagabb embereinek élvonalába juttatta – [URL1](#)). A vizsgált tárgyévben az Európát elérő migrációs hullám viszont egyértelműen megmutatja hatását. A jelentésben szereplő emberkereskedelem alpontként a migránsok kereskedelmét és csempészetét jelölte meg. Vitathatatlan a fenti összefüggés korrelációs értéke. Minél több migráns érkezik Európába és minél szigorúbb a célország – vagy a célországig tartó tagországok – határellenőrzési rendszere, annál inkább növekszik meg a szervezett bűnözéshez köthető embercsempészet, valamint az emberek kereskedelméhez fűződő bűnözői aktivitás. A migránst munkaerőnek is el lehet adni, nem csak a kérését teljesítve az adott országba eljuttatni. Dollármilliók

vándorolnak a csempészhalózatok és az emberkereskedők kezébe. Nem szemel hunyva a szexuális célú vagy az emberi szervek kereskedelme felett sem. A jelentés külön kiemeli a nők e célú kereskedelmét, valamint a gyermek sérelmére elkövetett, e bűncselekményi körhöz köthető nemi élet szabadsága és nemi erkölcs elleni bűncselekményeket. A határellenőrzésekhez kapcsolódóan ugyanezt a logikát követve a vámmal és jövedékkel kapcsolatos bűncselekmények szerepe is fel- vagy alulértékelődik. Az emberek csempészetén kívül a dohányárak (cigaretta) csempészete kiemelkedő napjainkban is.

4. grafikon

Az illegális kábítószeres kereskedelme az Európai Unióban

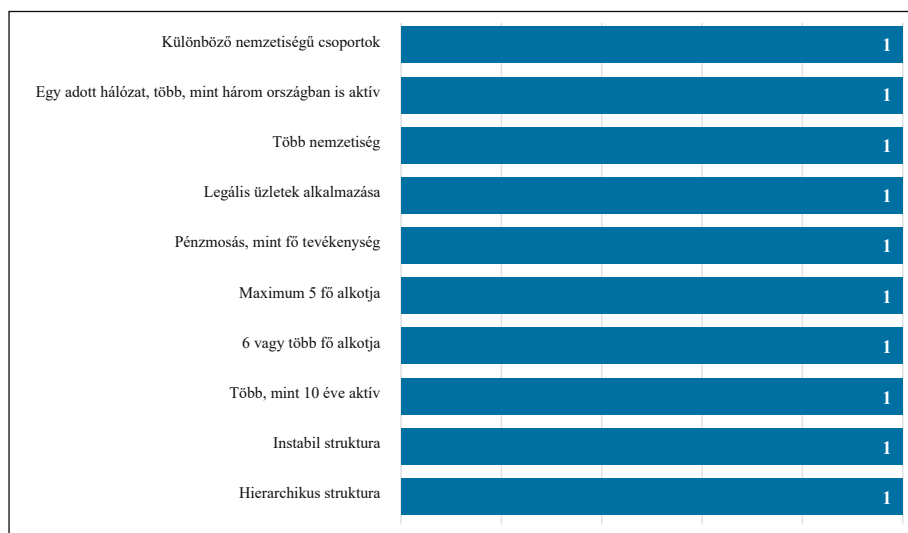
Forrás: A grafikon a szerző saját szerkesztése a felhasznált EUROSTAT jelentése alapján.

A jelentés a kábítószer-kereskedelem vonatkozásában három – egyébként a nemzetközi New York-i egyezmény tiltólistáján is szereplő – szerről tesz említést: a kokainról, a szintetikus kábítószeresről, valamint a cannabis származékokról (marihuána). A kokain utánpótlására a hetvenes évektől kezdődően kiemelten Dél-Amerika, azon belül is Latin-Amerika gondoskodik. A szervezett bűnözéshez hasonló bűnszervezetek, mint a kartellek, teljes profiljuk centrumát a kábítószer-termesztésre és -kereskedelemre építik. A jelentés szerint ez több milliárd eurós nyereséget jelent a szervezett bűnözői köröknek, amelyek e révén – a bűncselekmények elfedése és elleplezés, valamint az ebből származó profit és pénz tisztára mosása céljából – az Európai Unió gazdaságába, intézményeibe és a társadalom teljes egészébe beszivárognak. A pénzmosással összefüggésbe hozható fehérgalléros bűnözés szürke- és feketegazdaságot eredményez. A szintetikus kábítószeresekkel kapcsolatban a jelentés először említi meg, hogy a bűnözői hálózatok együttműködnek egymással. Az előanyag, azaz

prekursorok beszerzésében és a gyártott termékek (például illegális gyógyszerek) forgalmazásában is más-más hálózat működik közre. Ha az Amerikában zajló kokainkereskedelem vonatkozásában a kartellek területi háborúira vagy egymás likvidálására irányuló tevékenységére gondolunk, a 21. században meglepő kép tárul elénk: a hálózatok nem rivalizálnak, hanem együttműködnek egymással. A fentiek értelmében az „oszd meg és uralkodj” elv sokkal inkább kifizetődőbb, mint, ha energiájukat a hatóságok elleni, illetve az egymás elleni küzdelemre fordítanák. A cannabis származékok tekintetében nem a kereskedelem áll a középpontban, hanem a tagországokban történő beltéri és kültéri termesztés, amelynek származékos tevékenysége annak más országba történő terjesztése.

5. grafikon

Szervezett bűnözői hálózatok felépítése

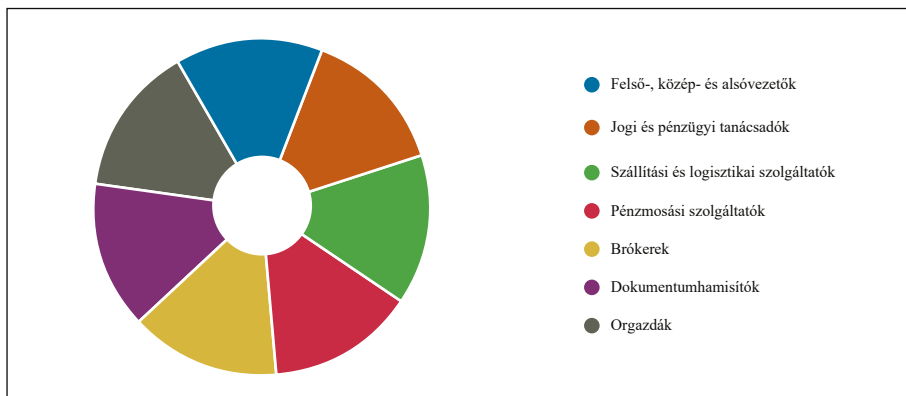
Forrás: A grafikon a szerző saját szerkesztése a felhasznált EUROSTAT jelentése alapján.

A jelentés ugyan nem apellál a Palermói Egyezményben foglalt fogalmi összetevőkkel, de ahhoz kapcsolódóan más elemekre rávilágít. A Palermói Egyezmény megfogalmazásában a szervezett bűnözői csoport olyan strukturált csoport, mely három vagy több főből áll, bizonyos ideig összehangoltan működik az egyezményben meghatározott súlyos bűncselekmény elkövetése céljából, hogy közvetlen vagy közvetve anyagi vagy más előnyt szerezzenek. (Ezek a bűncselekmények a bűnszervezetben részvétel, a pénzmosás, a korrupció, az igazságszolgáltatás akadályozása – Palermói Egyezmény, 2000.) Ilyen például a szervezett bűnözői csoport felépítése. A jelentés kétfajta felépítést különböztet

meg: az egyik a hierarchikus, a másik pedig az instabil felépítés. Mindkettőre igaz, hogy sejtyszerűen épül fel, azonban a hierarchikus, az alá- és fölérendeltségi viszonyból eredően stabilnak tekintendő. Az alá- és fölérendeltséget a vezetési és irányítási mátrix funkciói működtetik, ahol minden egyes csoporttagnak megvan a saját feladata és hatásköre, amin nem terjeszkedhet túl. Ilyen a feladatok megtervezése, azok tervszerű végrehajtása, a különböző bűncselekmények összehangolása, vagy önmagában a szervezet irányítása. Ahogy ez a szervezet legnagyobb erőssége, ugyanúgy az egyik legnagyobb gyengeségének is tekintendő, ugyanis, ha a hierarchiában a láncolat megszakad vagy a tevékenység ellehetetlenül a stabil szervezet nem tud megújulni és továbbfejlődni sem. A stabil berendezkedésű és felépítésű szervezetekkel ellentétben, ha a struktúra instabil, akkor a rugalmasságuknak köszönhetően a szervezet tagjai a szervezet hanyatlása esetén is megújulhatnak és akár a nulláról is felépíthetnek újra mindent. Jól látszik, hogy a stabil és instabil szervezetek aránya 40–60%-os a jelentés összegzett adatai tükrében. Ehhez kapcsolódóan is alátámasztani látszik, hogy az Európai Unióban tevékenykedő bünszervezetek nem hosszú életűek, mindösszesen csak az 1/4 részük, azaz 25%-uk volt képes több mint tíz éve formálisan és informálisan is működni. A csoporttagok tekintetében ellenben a több száz személlyel működő bünszervezeteket, az Európai Unióban tevékenykedő szervezetek 21%-át a maximum öt fő, míg a 79%-át pedig a hat fő feletti létszám jellemzi. (A magyar jogalkotás három főben állapítja meg a bünszervezet megállapításához szükséges létszámot.) A szervezett bűnözéshez köthető illegális bevételek elleplezése és eltüntetése, elfedése tekintetében egyes csoportok a klasszikus pénzmosási technikákat, míg mások a legális üzletekbe történő befektetést választják. Az unióban tevékenykedő csoportok 80%-a legális üzletekbe fektet, míg 68% a klasszikus pénzmosási technikákat választja. Legális üzleti befektetés lehet üzleti vállalkozások alapítása, míg klasszikusnak számít az ingatlanok, értéktárgyak, műkincsek megvásárlása. A nemzetiség kérdésében láthatjuk, hogy a hálózatok abszolút nem homogén, hanem teljesen heterogén felépítésűek. Több mint 180 nemzet vegyesen alkotja ezeket a csoportokat, amelyből 65% különböző államok polgárát jelenti. Ha ezeket a csoportokat számszerűsítjük, akkor jól látható, hogy tízből hét, azaz a csoportok 70%-a több mint három országban egyaránt végzi bűnös tevékenységét.

6. grafikon

Szervezett bűnözői hálózatok hierarchiája

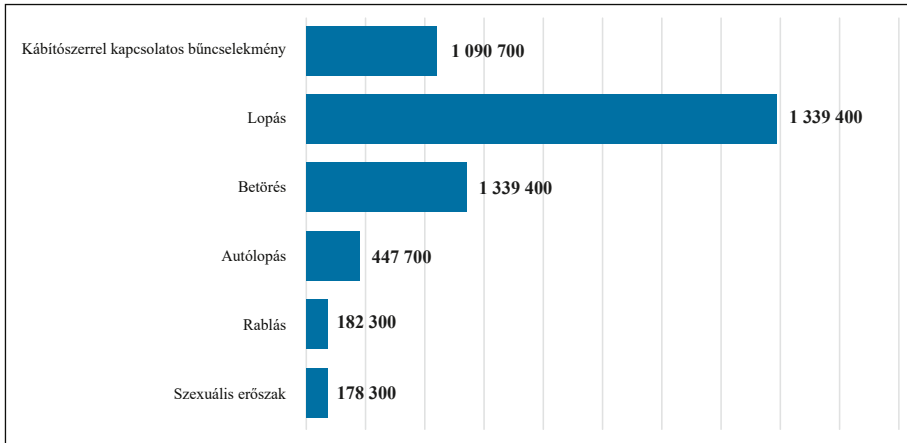

Forrás: A grafikon a szerző saját szerkesztése a felhasznált EUROSTAT jelentése alapján.

A hierarchikusan felépülő és klasszikusnak mondható szervezett bűnözői hálózatok leginkább felsővezetőkre, középvezetőkre és végrehajtókra voltak bonthatók. Ma már a struktúra teljes mértékben átalakult. A SOCTA által begyűjtött információk alapján a hierarchikus felépítés, azaz a vezetés és a végrehajtás is teljes mértékben apró és jól megtervezett, egyénenkénti feladatmegosztást és annak szervezését, koordinációját öleli fel. A hierarchikus felépítést három részre tagolhatjuk: vezetői kör, a hálózat munkáját segítők és a végrehajtók. A vezetők felső- és középvezetőkre bonthatók. A szervezet tevékenységének segítésére (például illegális jövedelem tisztára mosása, vagy az illegális jövedelem elfedése, elleplezése, átalakítása stb.) olyan személyeket használnak fel, akik az adott – egyébként legális – szakterület kiváló képviselői. A szervezetben pénzügyi és jogi tanácsadók dolgoznak, látnak el feladatokat. Ők azok, akik a szakértelmet szolgáltatják a bűnözőknek (például jogi képviselőt vagy akár a közjegyző közreműködése). Ehhez a körhöz soroljuk a brókereket is, akik közvetítői szerepet töltenek be a bűnözői hálózatok és a szolgáltatók között. Ehhez szorosan kapcsolódnak a szállítási, logisztikai és pénzmosásra szakosodott szolgáltatók, akik az áruk kitermelésében, kereskedelmében és az abból befolyó illegális jövedelem tisztára mosásában vesznek részt. Mindez nem működhetne a középvezetők irányítása alatt álló végrehajtók nélkül, akiknek a tevékenysége az okirathamisításban, valamint az orgazdaságban és az erőszakot alkalmazó, igazi végrehajtókba érhető tetten.

7. grafikon

Az Európai Unióban elkövetett bűncselekmények

Forrás: A grafikon a szerző saját szerkesztése a felhasznált EUROSTAT jelentése alapján.

A 7. számú grafikonon az Eurostat 2020-ban regisztrált bűncselekményeinek adatai láthatók (Eurostat, 2020). A bűncselekményeket aszerint választottam ki, hogy milyen mértékben illenek a szervezett bűnözés profiljába. Többek között erőszakos, vagyon elleni és a kábítószerrel kapcsolatos eljárásokat elemeztem. A betörésből, rablásból és lopásból származó dolgokat az orgazdai hálózatok könnyedén értékesítik, míg a szexuális erőszak a szexuális célú emberkereskedelemhez köthető. A kábítószer-kereskedelem pedig, mint ahogy azt a korábbiakban is láthattuk, a szervezett bűnözői csoportokhoz önállóan is köthető bűncselekmény. A legtöbb esetet (3 929 300 db) a lopás (maximum érték) bűncselekmény elkövetéséből regisztrálták, míg a legkevesebb a szexuális erőszak (178 300 db) bűncselekmény (minimum érték) megvalósítására esett. A középmezőnyben a betörés (1 339 400 db), valamint az önállóan is fémjelzett kábítószer-kereskedelem (1 090 700 db) helyezkedett el. A fentiekkel összefüggésben többek között megállapítható az is, hogy a vagyon elleni bűncselekmények és az orgazdaság összefüggéseiben magas jövedelmet ígér a bűnözői csoportoknak. E kérdéskörben igen magas számot képvisel a gépjárművek lopására szakosodott bűnözői csoportok tevékenysége (447 700 db) is. E statisztikai mutató megerősíti azt is, hogy a szervezett bűnözői körök tevékenysége a kábítószer-kereskedelemben a többi bűncselekményi körhöz képest miért esett vissza. E tekintetben a korreláció nemcsak a migrációs válság okozta emberkereskedelem iránti kereslet növekedésében, hanem a vagyon elleni

bűncselekmények és orgazdaság kapcsolatában, valamint a kábítószer-kereskedelemben való némi visszaesésben mutatkozik meg.

A szekunder elemzésből levont következtetések, valamint stratégiai javaslatok

A feltételezésemet igazolnom sikerült. Jól látható, hogy a 21. században a szervezett bűnözés jellege, csoportdinamizmusa és a hozzá kapcsolódó jellegzetes ségek megváltoztak. Álláspontom szerint egy eszközzel – mint például a (bűntető)jogi szabályozással vagy hatékonyabb bűnüldöző technikákkal stb. – ellene fellépni nem lehet. A jelentés is olyan „hidraként” tekint a szervezett bűnözésre, mint amelyiknek, ha levágják az egyik fejét, akkor kinő helyette másik három. (Gondoljunk csak a hierarchikus és stabil helyett annak instabil felépítésére.) Emeljük a büntetési tételt? Elegendő fenyegetést jelent-e ez, vagy arányban áll-e az az x év büntetési tétel azzal a milliárdos dollár- vagy euróbevételekkel, amelyeket az illegalitásból a legalitásba lehet emelni? Vagy nyomozunk éveket, miközben az illegális bevételt már rég tisztára mosták, és eljutunk x éven belül egy jogerős bíróság döntésig? Érdemes elgondolkozni azon, hogy az eddig, e kontextusban használt módszerek és eljárások mennyire és milyen mértékben voltak hatásosak, míg a szervezett bűnözés milyen mértékben terjedt el és okoz milliárdos nagyságrendben közbiztonsági és gazdasági gondot az adott államoknak.

A megoldást az én nézetemben teljes más és egy teljesen úttörő új mechanizmus jelenti. Ez pedig nem a pusztítás, a megtorlás vagy a bosszúállás intézménye, hanem a teljes ellehetetlenítés stratégiája. A jog vagy a bűnüldöző munka ennek csak részszeletét jelentheti, a teljes mechanizmusnak arra kell irányulnia, hogy a szervezett bűnözés alapjául szolgáló hálózatok teljesítményét redukáljuk, lenullázzuk, illetőleg működésképtelen helyzetet teremtsünk elő. Ehhez nem az szükségeltetik, hogy szabadságában korlátozzuk a végrehajtókat és vezetőket, hiszen mindenki pótolható, ha egy „don” kiesik jön helyére másik öt. A megoldás sokkal inkább abban érhető tetten, ha felszámoljuk például a laborokat és azokat a helyszíneket, ahol példának okáért az illegális kábítószeresek termesztése és előállítása zajlik. Bezárjuk azokat az ingatlanokat és üzleteket, amelyeket az orgazda hálózatok a különféle bűncselekményekből származó dolgok adás-vételére használnak. A pénzmosás megelőzése céljából sokkal szigorúbb feltételeket kell támasztani a pénz elhelyezésére szolgáló bankok tekintetében. Japán élen jár abban a gyakorlatban, hogy az országban működő jakuza szervezeteket, és az ilyen tetoválást viselő személyeket nyilvános helyekre – például

étterem – nem engedik be. A társadalom perifériára sodorja a bűnözői hálózatokat, marginalizálja őket. Az ellehetetlenítés közé sorolható még az olyan tevékenység is, amely több fronton történő harcra kényszeríti a szervezeteket: rivális hálózatokkal történő kooperáció. Az együttműködésekre vonatkozó szellemiségekkel és a szakterületeken elismert szakemberek vélekedéseivel szemben a mindennapi szakmai gyakorlat eltérő képet mutat a jelenség kezelésére, de a cél közös: a szervezett bűnözés megszüntetése.

Felhasznált irodalom

- Chamberlin, H. (1931). Some observations concerning organized crime. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 22(5), 652–670. <https://doi.org/10.2307/1134948>
- Disley, E., Irving, B., Hughes, W. & Patrui, B. (2012). *Evaluation of the implementation of the Europol Council Decision and of Europol's activities*. Rand Corporation.
- Domokos Cs. & Kecskés A. (2006). *A farkas*. Milvus Csoport. Madártani és Természetvédelmi Egyesület.
- EUROSTAT jelentés 2020. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home> és https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Crime_statistics
- Finckenauer, J. & Voronin, Y. (2001). *The Threat of Russian Organized Crime*. National Institute of Justice.
- Gurov, A (1995). *Krasnaya Mafiya*. Samotsvet Publishing House.
- Hágai Program (2005). A szabadság, a biztonság, és a jog érvényesülésének erősítése az Európai Unióba. [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52005XG0303\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52005XG0303(01))
- Hauck, P. & Peterke, S. (2010). Organized Crime and Gang Violence in national and international Law. *International Review of Red Cross*, 92(878), 407–436. <https://doi.org/10.1017/S181638311000038X>
- Kovács, I. (2017a). Is the prostitution a threat/danger to a country's (national) security? *National Security Review*, 5(1), 12–24.
- Kovács I. (2017b). Magyarország határain átnyúló szervezett bűnözés és prostitúciós bűncselekmények a schengeni térségben, különös tekintettel a SOCTA és EUROSTAT értékelésére. *Határrendészeti Tanulmányok*, 14(4), 1–84.
- Leeuw, E., Hox, J. & Dillman, D. (2008). *International Handbook of Survey Methodology*. Routledge.
- Maslow, A. (2013). *A Theory of Human Motivation*. Martino Fine Books.
- Morsink, J. (1999). *The Universal Declaration of Human Rights: Origins, Drafting & Intent*. University of Pennsylvania Press. <https://doi.org/10.9783/9780812200416>
- Voronin, Y. (1998). *Criminology*. Academy of the Ministry of Internal Affairs.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *Pablo Escobar In Forbes' Billionaire Issues*. <https://www.forbes.com/pictures/55fc338e-e4b0ffa7afe4d31b/pablo-escobar-in-forbes-b/?sh=1ba0212f220f>

URL2: *Serious and Organized Crime Threat Assessment (SOCTA)*. <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/socta-report>

Alkalmazott jogszabályok

2006. évi CI. törvény az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény kihirdetéséről

Amszterdami Szerződés - Az Európai Unióról szóló szerződés, az Európai Közösségeket létrehozó szerződések és egyes kapcsolódó aktusok módosításáról

Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata

Maastrichti Szerződés

Szerződés az Európai Alkotmány létrehozásáról

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Kovács I. (2023). A nemzetközi szervezett bűnözés statisztika elemzése a SOCTA és Eurostat rendszerekben. *Belügyi Szemle*, 71(5), 849–866. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.5.6>